

13. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — 2-ге вид., допов. і перероб. — К. : Генеза, 2004. — 736 с.
14. Социология : энциклопедия / сост.: А. А. Грищанов, В. Л. Абушенко. — Минск : Кн. Дом, 2003. — 1312 с.
15. Философский энциклопедический словарь / ред.-сост. Е. Ф. Губский [и др.]. — М. : ИИФРА-М, 1997. — 708 с.

Анотація

Галицький І. В. Генезис толерантності і її застосування в правовому середовищі. — Стаття.

Стаття присвячена явищу «толєрантності», його історичній генезі та сучасному розумінню. Також акцентується увага на важливості дотримання міри толєрантності законодавцем: зневажливе ставлення до неї може призвести до негативних соціальних наслідків. Головна ідея статті полягає в тому, що толєрантність повинна пронизувати сучасну правову систему, повинна стати одним із фундаментальних принципів права.

Ключові слова: толєрантність, правова система, принципи, міра, терпимість.

Summary

Galitskiy I. V. Genesis of the tolerance and its application in the law environment. — Article.

The article addresses the phenomenon of 'tolerance' as a historical genesis and the current understanding of the term. Attention is focused on observing a legislator's tolerance levels, as a scornful attitude toward tolerance can result in negative social consequences. The article suggests that tolerance must become a true fundamental principle and subsequently must permeate the modern legal system.

Keywords: tolerance, legal system, principles, measure, forbearance.

УДК 341.232(477):343.9:343.352

І. А. Артеменко

ПРАВОВІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Удосконалення національного законодавства на основі міжнародно-правових актів у сфері боротьби з корупцією ґрунтується на гармонізації правових актів з міжнародними стандартами. В даному випадку постає проблема співвідношення та порівняння законодавства України у сфері боротьби з корупцією із законодавством зарубіжних країн, які входять до складу Європейського Союзу. Практикою правоохоронних органів накопичений значний досвід у сфері подолання корупційних правопорушень. Але на сьогодні залишається невирішеним питання щодо підвищення рівня діяльності правоохоронних органів до європейських стандартів.

Проблематикою корупції як комплексного наукового поняття, вдосконаленням заходів протидії та боротьби з корупцією займалися провідні вітчизняні вчені: Л. І. Аркуша, Л. В. Багрій-Шахматов, А. В. Гайдук, І. П. Голосніченко, О. О. Дульський, О. Г. Кальман, М. І. Камлик, Я. Ю. Кондратьєв, М. В. Корнієнко, Н. В. Кузнецова, О. А. Мартиненко, Н. П. Матюхіна, М. І. Мельник, Я. Є. Мишков, С. Г. Стеценко, О. В. Ткаченко, Є. В. Невмержицький, які у своїх

роботах досліджували загальні питання щодо боротьби з корупцією, фрагментарно розглядали міжнародне співробітництво.

Метою статті є дослідження стану організації міжнародного співробітництва України із зарубіжними країнами у сфері боротьби з корупцією, формулювання пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення правоохоронної діяльності із корупційними правопорушеннями. Крім того, за мету поставлено розгляд антикорупційних міжнародно-правових актів зарубіжних країн, які входять до складу Європейського Союзу.

Відповідно до Розділу II «Верховенство права» п. 2.3 «Боротьба з корупцією, організованою злочинністю та тероризмом» Плану дій Ради Європи для України 2008–2011 від 25 червня 2008 року боротьба з корупцією визнається одним з пріоритетних напрямків правоохоронної діяльності України [1, 10].

Згідно зі ст. 46 Європейського кодексу поліцейської етики працівники поліції повинні боротись з будь-якими проявами корупції в поліції. Вони повинні інформувати своїх начальників та інші компетентні органи про будь-які випадки корупції у поліції. Ця стаття доповнює ст. 21, в якій йдеться про організаційні структури для боротьби з корупцією. Вона накладає на працівників поліції зобов'язання утримуватися від будь-яких пов'язаних з корупцією дій особисто і не допускати їх з боку колег. Державні службовці в поліції особливо зобов'язані виконувати свою місію відповідно до закону, чесно і неупереджено, а також не допускати, щоб їх приватні інтереси збігалися з їх професійними обов'язками. Для цього вони мають проявляти увагу до будь-якої колізії (чи можливості колізії) інтересів і робити все можливе, щоб не допускати таких ситуацій. Рекомендація R (2000) 10 Ради Європи про Кодекс поведінки державних службовців (розроблений багатодисциплінарною групою з корупції) застосовується до поліції та інших працівників [2, 287].

Численні нормативно-правові акти, які спрямовані на забезпечення правоохоронної діяльності України у сфері боротьби з корупцією, в тому числі Закон України «Про боротьбу з корупцією» № 356/95-ВР від 2 жовтня 1995 року [3, 107–118], Указ Президента України «Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією» № 84/2003 від 6 лютого 2003 року [4], Закон України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» № 251-V від 18 жовтня 2006 року [5], Указ Президента України «Про концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» № 742/2006 від 11 вересня 2006 року [6], План заходів щодо реалізації Концепції подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності на період до 2010 року», затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 березня 2007 року № 657-р [3, 209–229], Указ Президента України від 1 лютого 2008 року № 80/2008 року «Про деякі заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної антикорупційної політики» [7], Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» № 1506-VI від 11 червня 2009 року [8] (набуття чинності відбудеться 1 січня 2010 року), спрямовані на досягнення узгодження заходів по боротьбі з корупцією на рівні міжнародних стандартів: формування справжніх засад політич-

ної відповідальності; наближення параметрів політичної системи України до стандартів ЄС та Групи країн проти корупції (GRECO), створеної у травні 1999 року що діє в межах Ради Європи, тобто здійснення певної європеїзації правоохоронної діяльності у сфері боротьби з корупцією.

Через те, що на міжнародному рівні Україна має репутацію надзвичайно корумпованої держави, про що свідчить її незмінно низький рейтинг за рівнем доброчесності, визначений за результатами досліджень, проведених протягом останніх років авторитетними міжнародними інституціями (зокрема за даними щорічного вимірювання міжнародної антикорупційної організації Transparency International (за шкалою від нуля до 10, де 0 означає найвищий рівень сприйняття корупції, а 10 — найменший) становив 1.5 у 2000 році, тоді нижче України була лише Югославія, що перебувала у стадії розпаду, та Нігерія. Далі за вимірами Transparency International Індекс сприйняття корупції у 2001 році становив 2.1, у 2002-му — 2.4, 2003-му — 2.3, 2004-му — 2.2. Після помаранчевої революції 2004 року в Україні сталося чимало змін, насамперед — значне зростання політичних та громадянських прав та свобод. Дещо поліпшувався і Індекс корупції — 2.6 у 2005 році, 2.8 — у 2006 році, 2.7 — у 2007 році. Як бачимо, цей показник дещо поліпшувався, але так і не здолав межу у 3.0, нижче якої корупція у країні вважається «галопуючою», у вересні 2008 року Transparency International оприлюднила свій черговий щорічний рейтинг оцінки поширення корупції у світі, і цей показник в Україні знову почав погіршуватися — до 2,5. Наразі Україна розділяє 134 позицію в рейтингу зі 180 країн з такими країнами, як Нікарагуа, Пакистан, а також Коморськими островами, які також мають індекс 2,5, в той час як ще минулого року Україна займала 118-те місце. Це ставить Україну в один ряд з країнами, які вважаються в Європі найбільш корумпованими, при цьому країна розцінюється як така, де методи боротьби з корупцією є неефективними, а масштаби корупції зростають.

Звичайно, такий високий рівень корупції, що його фіксують міжнародні організації, є лише відображенням сприйняття корупції всередині країни, яке, у свою чергу, відбиває об'єктивну ситуацію поширення корупції [9, 5].

Дослідження громадської думки добре підтверджують той факт, що сприйняття поширеності корупції в Україні має дуже високі показники і залишається стабільним.

Отже, для налагодження правоохоронними органами України тісного міжнародного співробітництва у сфері боротьби із корупцією з правоохоронними органами зарубіжних країн, підвищення статусу країни в очах міжнародної незалежної спільноти та з метою розв'язання проблеми забезпечення доброчесності в органах виконавчої влади необхідно здійснити наступні заходи: забезпечити виважену та помірковану оптимізацію чисельності державного апарату; удосконалити нормативно-правові акти у сфері органів державної влади та місцевого самоврядування та привести структуру цих органів у відповідність із рекомендаціями та стандартами держав — членів Європейського Союзу; провести реформування системи оплати праці працівників органів

державної влади та місцевого самоврядування; розробити та прийняти Кодекс поведінки державних службовців, який повинен базуватись на положеннях Модельного кодексу Ради Європи, інших міжнародно-правових актів у цій сфері; прийняти Адміністративно-процедурний кодекс України, в якому визначити принципи раціоналізації, спрощення, уніфікації, прозорості адміністративних процедур та мінімізації безпосереднього спілкування посадових осіб із споживачами державних послуг; прийняти з метою розвитку громадянського суспільства і формування цивілізованого підприємницького середовища закон про доступ до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, в якому має бути визначено перелік інформації, що не може бути віднесена органами державної влади до категорії інформації з обмеженим доступом; створити єдиний державний банк даних про осіб, які були засуджені або притягнуті до адміністративної відповідальності за корупційні діяння, з метою використання цієї інформації під час проведення спеціальної перевірки кандидатів на посади державних службовців та працівників, які вже займають такі посади; розробити та впровадити диверсифіковану систему громадського контролю за діяльністю органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування з метою забезпечення прозорості діяльності цих органів та їх посадових осіб; уникнути функціональних конфліктів у діяльності органів виконавчої влади, насамперед стосовно поєднання контрольно-дозвільних та господарських функцій; внести зміни до законодавчих актів, що регулюють ведення господарської діяльності, з метою обмеження сфери застосування дозвільних процедур або забезпечення спрощення і прозорості таких процедур, зокрема принципу «позитивного адміністративного мовчання», а також покладення на органи виконавчої влади здійснення окремих адміністративних процедур; створити єдиний державний банк даних щодо юридичних осіб (фінансові установи, суб'єкти підприємницької діяльності тощо), причетних до корупції, з метою запобігання їх участі у виконанні державних замовлень; прийняти закону про відшкодування шкоди, завданої фізичним або юридичним особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб під час здійснення ними своїх повноважень; забезпечити підвищення рівня правової культури та правової свідомості державних службовців.

Процес імплементації світових антикорупційних стандартів до законодавства України сприятиме аналізу законодавства з метою виявлення системних вад, які сприяють вчиненню корупційних правопорушень, підготовці та впровадженню пропозицій щодо вдосконалення законодавства України про запобігання та протидію корупції, здійсненню постійної антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, посиленню ролі громадянського суспільства у запобіганні корупції, забезпеченню співпраці України з Групою держав Ради Європи проти корупції (GRECO).

Підводячи підсумок, зазначимо, що дослідження міжнародно-правових антикорупційних стандартів дозволило зробити висновок про необхідність удос-

коналення правової системи України та гармонізації її з законодавством зарубіжних країн, які входять до складу Європейського Союзу. На сьогодні в Україні існує певна правова база для відповідної побудови правоохоронної системи у сфері боротьби з корупцією, але найважливішим для цього питанням залишається нормативне регулювання діяльності як правоохоронних органів, так і органів державної влади та місцевого самоврядування в цілому.

Література

1. План дій Ради Європи для України 2008–2011 від 25 червня 2008 р. / Директорат стратегічного планування. — 2008. — 28 с.
2. Міжнародна поліцейська енциклопедія. У 10 т. Т. 3. Поліцейський менеджмент: історія та сучасність / ред.: Ю. І. Ремаренко, Я. Ю. Кодратський, С. М. Моїсєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. — К.: Вид. Дім «Іп Юре», 2006. — 1192 с.
3. Законодавство України про боротьбу з корупцією. — Вид. 4-те, зі змінами та допов. — Х.: Одиссей, 2008. — 480 с.
4. Про певідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією: указ Президента України № 84/2003 від 6 лют. 2003 р. // Офіційний вісник України. — 2003. — 21 лют. — С. 44. — Ст. 228.
5. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Закон України № 251-V від 18 жовт. 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 50. — Ст. 496.
6. Про концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності»: указ Президента України № 742/2006 від 11 верес. 2006 р. // Урядовий кур'єр. — 2006. — 20 верес.
7. Про деякі заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної антикорупційної політики: указ Президента України від 1 лют. 2008 р. № 80/2008 // Офіційний вісник Президента України. — 2008. — 21 лют. — С. 12. — Ст. 184.
8. Про засади запобігання та протидії корупції: Закон України № 1506-VI від 11 черв. 2009 р. // Урядовий кур'єр. — 2009. — 22 лип.
9. Технічний документ — звіт за результатами дослідження «Корупція та корупційні ризики в державних адміністративних органах: громадська думка населення України, підприємців, експортів» / Фонд «Демократичні ініціативи». — 2009. — 66 с.

Анотація

Артемченко І. А. Правові основи міжнародного співробітництва України у сфері боротьби з корупцією. — Стаття.

Міжнародне співробітництво у сфері боротьби з корупцією є одним із пріоритетних напрямків правоохоронної діяльності держави. Правоохоронна діяльність розглядається як різновид правозастосування, особливістю якого є виявлення правопорушень, розгляд відповідних юридичних справ та прийняття рішень щодо застосування заходів юридичної відповідальності.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, правоохоронна діяльність, нормативно-правове забезпечення боротьби з корупцією.

Summary

Artemenko I. A. Legal Basis of International Activity of Ukraine in Sphere of the Fighting Against Corruption. — Article.

International cooperation in the fight against corruption is one of the priorities of law enforcement activities of the state. Law enforcement is considered as a kind of law enforcement, particularly where there is identification of offenses, the consideration of relevant legal cases and decisions on measures of legal liability.

Keywords: international cooperation, law enforcement, regulatory support to combat corruption.